

Arnhem, vrijdag 15 september 2017

Conferentie Bridge to the Future 2017 over Moreel Kompas

Gesproken column Sheila Sitalsing
Journalist en vaste columnist van de Volkskrant

De moraal van Taal

Het is voor mij heel bijzonder hier te mogen staan omdat mijn moeder, die begin dit jaar overleden is, als jong meisje de Slag om Arnhem heeft meegemaakt.

Samen met háár moeder, mijn grootmoeder, had ze Den Haag moeten verlaten omdat hun in in sperrgebied lag.

Ze vonden onderdak hier in Arnhem, bij een vriendin van mijn oma, en daar zat mijn moeder – zo vertelde ze altijd – gehurkt bij de

wastobbe toen ze door het keukenraam hoog in de lucht witte dingetjes naar beneden zag dwarrelen. Parachutisten.

Mijn moeder vertelde nooit veel over de oorlog, ze had een paar verhalen, waarvan één detail diepe indruk op mij heeft gemaakt. Dat ze haar knuffelbeer, die ze sinds haar babytijd altijd bij zich had gehad, hier in Arnhem achter heeft moeten laten, in die dagen dat er zo gevochten werd en ze halsoverkop vertrokken. Ze heeft hem nooit meer teruggevonden.

Een knuffelbeer, het is een detail op een wereldoorlog. En details doen ertoe. Details zijn de haakjes waar je een groot verhaal aan kunt ophangen. En wie zo'n immens thema als Moreel Kompas wil aanraken, heeft details nodig, als klimsteunen voor een bergbeklimmer die een steile wand probeert te bedwingen.

Daarom val ik u lastig met 1 detail. Een woordcombinatie is het, twee losse woordjes, elk op zich volslagen onschuldig. De woordcombinatie Pleur Op. Ze heeft gewicht gekregen door de persoon die haar uitsprak - premier Mark Rutte - en de context waarin hij dat deed – in dit geval migrantenkinderen die zich in zijn ogen misdroegen.

De woorden van politiek leiders zijn belangrijk omdat ze zichzelf opwerpen als de voormannen van de gemeenschap. Mannen die menen dat ze het waard zijn om richting te geven aan de samenleving, ze gaan voorop, ze zijn ons kompas, ook ons morele kompas, omdat ze mede in onze naam beslissingen nemen met een zware morele component. Omdat ze mede vorm geven aan de normen en waarden in het land.

Daarom gelden er hoge eisen voor de taal die ze hanteren. Want daarmee geven ze uitdrukking aan het morele kompas dat ze willen zijn. Uit die taal wil ik een detail uitlichten: Pleur Op. Twee woordjes, uitgesproken toen we migrantenjongeren zagen die zich loyaal verklaarden aan een buitenlandse dictator en een premier die het algemene volksgevoelen heel exact verwoordde: dan ga je toch lekker weg.

Het klonk daadkrachtig, het klonk alsof er een norm was gesteld, maar het is de taal van de machteloosheid. Het is de taal van iemand die zei: ik ben er niet in geslaagd om Nederlandse jongeren die in Nederland zijn opgegroeid en die naar Nederlandse scholen zijn gegaan en die zich in de Nederlandse samenleving voortbewegen achter mijn ideeën te scharen. En als ze op Nederlandse wijze gebruik maken van Nederlandse methoden om hun ongenoegen te uiten, dan zijn het voor mij geen Nederlanders meer. Dan wil ik ze hier niet meer hebben, dan gooi ik ze over de heg bij een ander, die het maar oplossen moet.

Het is daarmee de taal geworden van iemand die zegt: afkomst doet ertoe. En daarmee een moreel kader schept waarin de taal van de uitsluiting geaccepteerd is. Want als hij het mag, mogen wij het ook: landverrader, leugenpers, oprotten. Zo wordt de taal van het ongenoegen gelegitimeerd.

Je zou ook kunnen betogen dat een samenleving niet enkel draait om wie willen meedoen. Dat een samenleving waardevol is wanneer er voor iedereen plek is, óók voor diegenen die niet willen meedoen.

Dat, wanneer een obscuur, inheems vrouwenbevrijdingsfront de voordeur van een politicus bekladt, onze morele leiders hun afkeur uiten, maar dat ze niet hun recht hier te zijn in twijfel trekken. Omdat ze van ons zijn.

Dat, wanneer bezorgde mannen van het Identitair Verzet met bivakmutsen op scholen bezetten en leerlingen intimideren, onze morele leiders hun afschuw uitspreken, ze zo nodig laten vervolgen, maar niet hun recht hier te zijn in twijfel trekken. Omdat ze van ons zijn.

En dat, wanneer jongeren op een brug een buitenlandse dictator staan toe te juichen, onze morele leiders hun afschuw uitspreken, maar ze dicht bij zich houden. Omdat ze van ons zijn.

Pleur OP is de taal van de uitsluiting.
Een detail, 2 woordjes.

Maar details kunnen het zaadje van de uitsluiting planten in de hoofden en de harten van de mensen. Ook zaadjes zijn details. Ze kunnen wegwaaien, op barre grond vallen, ontkiemen en overwoekerd worden door andere gewassen. Of ze kunnen uitgroeien tot wild struikgewas waarin meisjes knuffelberen kwijtraken.